

¹ No existeix el significat de 'tascó' que atribueix al ll. *fibula* (deu haver-hi malentès d'algun dicc.). L'accepció 'tapet que es posa a la fibla' és secundari del sentit de 'fibladura, fibla de bóta'.

FIBRA, pres del ll. *fibra* 'filament de les plantes', 'fibra'. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.

«Filets de què estan formats molts teixits orgànics», Fontserè (CiFiNat., p. 214). *Fibreta*. *Fibrós* [Lab. 1839]. *Fibrositat*. *Fibroma* [c. 1925, Fontserè, add. al DOrt.]. *Fibrina*; *fibrinós*. *Fibrilla*; *fibrillar*, *-illat*, *-illós*. *Desfibrar*; *desfibrador*.

CRF.: *Fibro-* com a component prefixat, *fibrolita*; *fibriforma*. *Fibrinogen*.

Fic, V. *figa* i *ficar*.

Fica no és clar que sigui derivat de *fiçar*, i ni tan sols ens consta si té el sign. precís que li dóna AlcM i que no coincideix del tot amb el que li donen Mestre Noé (BDC III, 97) i JAmades (BDC XIX, 144), els quals més aviat fan pensar en ll. *fissa*, part. passiu de *findere* 'migpartir': Mestre i jo mateix (en BDC XIX, 144) grafiàrem *fissa*; si rissus tingués i (cosa que no consta perfectament, encara que no sigui improbable, però és argumentable) caldria admetre que és mossarabisme tortosí, i això en un mot pastoral dels Ports de Besòst no és pas inversemblant; en tot cas morfològicament un derivat adjectiu *fiça*, amb valor de participi passiu del verb *fiçar*, fóra ben difícil.

Ficament, V. *ficar* *Ficaci*, V. *desficaci* (DES-FICI)

FICAR, del ll. vg. *FĪGĪCARE derivat del ll. FĪGĒRE 'clavar, ficar', 'fixar, fermar, subjectar'. □ 1.ª doc.: S. XIII, *VidesR*, Jaume I. Hi degué haver prompta contracció de *FĪGĪCARE en *FĪCCARE ja en llatí vulgar: d'ací it. *ficcare*, oc. ant. i port. *ficar*, fr. *ficher*.

En la llengua antiga *ficar* manté plenament el significat intens i enèrgic de 'clavar', 'plantar, ficar clavant', propi del ll. FIGERE, car va ser solament a mesura que es retirava i esvania l'ús del cat. ant. *metre*, que *ficar* anar ocupant el seu lloc i alhora, en ampliar-se el seu radi d'acció, s'anà debilitant la força del seu matís distintiu: així és com el veiem aplicat llavors a claus, escàrpies, puntes d'arma, etc.; i també a sentiments o idees, amb emfàtica ponderació: «Aprés que-ls jueus agren ligat / --- Jhesús --- a ora de nona / posaren en creu sa persona, / e *ficaren-li* tres claus grans, / un per los peus, dos per les mans», *Lleg. Rim. B. Sev.*, v. 1201; així, quan crucifiquen Sant Pere, *ficar los peus e les mans s'ha d'entendre* com 'clavalles-hi amb claus': «Sent Pere --- dix --- lo Senyor --- en la drete crou fo levat; mes de mi --- tenré lo cap en terra e-ls peus al cel endresaré, co eu no sia digne --- — Adones éls gitaren la crou, e *ficaren* les màs dejós e-ls peus desús», *VidesR*, f° 132r2 (= *figerunt* de l'original, p. 375).

I amb semblant força intensiva, parlant del bastó plantat que floreix miraculosament: «*ficà* en terra lo bastó que portava e pregà Déus, per què mantenent

fu<1>là e florí davant tots», f° 190v2. Continua fins molt més tard amb aquesta força: «sus al payró avia una spasa *ficada*» en la de Reixac (5.8) traduïnt «une espee *fichiee ou perron*» de la *Questa* francesa; «lo arbre --- ferm --- com continuat vent lo esvaeix, car ab la vexació del vent se estreny, e *fica* les rael pus certament», AntCanals, *De Providència* (NCl. 95.29): és, doncs, 'clavar-les, implantar-les ferrenyament' (no 'introduir', AlcM: ¿hi ha arrels que no estiguin 'introduïdes?'), matís no menys clar, encara, en bastants clàssics del S. xv: JRoig (*Spill*, 12790), StVicentF (*Serm.* I, 25.26; *Quar.*, 64.105); i fins i tot en el xvi manté aquest ús OPou: «*ficar* los claus: figere clavos; «la cambra --- lo llit --- les cortines --- claus caragolats --- *ficar* los claus rodant: figere clavos contorquendo; les posts ---» (*TbPu.*, 152, 235). Avui encara ha restat aquest valor en toponímia, qualificant menhirs: la famosa *Pedra* o *Peira Ficada* del Pla de Beret, nom que es repeteix en l'Alta Cerdanya entre Odelló i Font-romeu (cadastres), si bé avui s'hi sent més *Pedradreta* (1959). *Ficapal*, cognom de l'Urgellet.

Amb força no menys emfàtica hem d'entendre l'ús figurat i aplicació moral que en fa Bernat Metge: «Yo he *ficades* aquestes coses en lo mig del meu cor, les quals jamés no n'exiran, per passament de lonc temps, ne per mort» (*Valter e Griselda*, NCl., 28.4); «quant hac parlat, estec un poc, tenent la vista *ficada* en terra, e la pensa en alt», Genebreda (*Boeci, De Cons. Fil.*, 109): no són, doncs, una flaca expressió 'posar' o 'posar dins', sinó 'implantar incommoviblement'.

En el fons, l'arcaic *ficar los genolls en terra* a penes era una debilitació d'això, car s'ha d'entendre com una expressió ponderativa d'energia per part del cavaller que presta homenatge (feudal, amorós, el que es vulgui) que àdhuc si creu que ha d'humiliar-se, no creu que hagi de fer-ho sinó amb força enèrgica, en certa manera 'clavant-los' fermament en terra, sense que els hi pugui fer llevar cap ordre cortesa del seu superior en sobirania, o de la sobirana en amor (no ho prenguem, doncs, per una mera perífrasi de l'humil o devot *agenollar-se*): «dita la missa, En G. de Muntcada combregà, car Nós e tota la major partida havíem combregat ans que entràssem en la mar, e ab los genolls *ficats* reebé son Creador ploran, e cayen-li les làgremes per la cara ---», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 63); «stant ab la un genoll *ficat* en terra ---», *Filla de Contastí* (NCl. XLVIII, 71); «com Tirant lo véu, *ficà* lo genoll en terra, e tots los seus, com foren a mig cadafal, tornaren a fer altra reverència», «com veren lo rey, cascú *ficà* lo genoll en terra, fent gran reverència al rey e a la Reyna», JoMartorell (Ag. II, 7; I, 155).¹

En l'ús modern corrent, *ficar* ha esdevingut en català el terme standard que reemplaça el cast. *meter*, angl. *put*, fr. *mettre*, en tant que diferents de *poner*, *to place*, *placer*, i en tant que distingit de *posar*. Aquesta atenuació de sentit, en un bon nombre de parlars vulgars s'exagera, com si, per inèrcia, el moviment engegat per la desaparició de *metre*, hagués continuat, ultrapassant la mesura; és un vulgarisme condemnat en el centre per la gent educada i que allí no